

De genadetocht van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux in de parochies van Kortessem, mei 1954 Deel 1

Een Mariale storm over Limburg!

Dit was het derde jaar dat het witte beeld van de Maagd der Armen door Limburg trok en van parochie tot parochie een storm van geestdrift deed ontstaan als nooit tevoren. Oude mensen van dicht bij de honderd zeiden met tranen in de ogen: "Dat hebben we nog nooit meegemaakt!" Doet auto-stop en vraagt de handelsreiziger die ons land doorkruist, wat hij in Limburg gezien heeft. Vraagt het aan den fotograaf uit Antwerpen, aan de crèmemannen en de frietenkramen die soms volgden van kerk tot kerk, of het een volksbeweging was, aan de mijnwerkers die per autobus naar hun werk reden en zoveel avonden hun gezichten tegen de ruiten plakten om die stroom van mensen te zien rond dat slanke zachtbeschenen beeld. Gaat naar den technische ingenieur, die het beeld volgde van parochie tot parochie en al zijn vrije uren offerde. Hij zal u kunnen zeggen wat die tocht betekent. Ook het meisje dat iedere week eenmaal 's nachts werkte om overdag 3 uren ver te fietsen naar het beeld, zal u vertellen wat ze aan dezen genadetocht te danken heeft. Wat moet er gebeurd zijn tussen Maria en de ziel van dien struisen man, dat hij bij het afscheid op zijn moustache stond te bijten en niet meer durfde opkijken, bang dat de mensen zijn ontroering zouden zien. Denk niet dat die tocht een oppervlakkig vuurwerk is of een soort massakwezelarij, wanneer honderden mannen en vrouwen, jongens en meisjes een, twee en soms drie nachten maken tot een retraite onder de ogen van Maria.

Ja, vooral de nachten waren dit jaar buitengewoon goed. Wat voor gezicht zou een vreemdeling getrokken hebben, als hij weken geleden op een nacht om half drie in de kerk van sommige parochies was binnengevallen en hij had daar volwassen mannen, de vaders, geknield zien zitten op den vloer in de middengang hardop voorbiddend voor heel de kerk. De mensen die de nachten meemaakten, zullen deze Mariatocht wellicht nooit vergeten. Het waren uren van gebed, liefde en offer. Hele dorpen kwamen 's nachts samen voor het tabernakel. Ganse gezinnen bleven van 's avonds tot 's morgens. Enkele kleine, maar heilige parochies hebben we gekend, waar ongeveer de helft van heel de bevolking bleef van 's avonds half elf tot 's morgens half vijf. Een pater op de preekstoel en een ander heel den nacht door in den

biechtstoel. Alles ging zo spontaan, zo blijhartig, zo echt diep-kristelijk. Er werd gemediteerd, gebeden, gezongen en ook wel eens gelachen. Een moeder zat op zekeren nacht achter haar drie grote dochters met de paraplu. Als er een durfde knikken, kreeg ze een tikje van de paraplu.

In die nacht kwamen samen mensen van alle rang en stand en van alle leeftijden. Er waren kinderen, die met een zonderlinge hardnekkigheid van hun moeders wisten te verkrijgen om in de kerk te mogen blijven, zoals die 12-jarige jongen uit een gezin van 9 kinderen, die 3 nachten deed ... of het kleine meisje dat zich inspande om urenlang op de knieën te blijven zitten voor de bekering der arme zondaars. Oude mensen waren er evengoed. Limburg is een taai volk. Toen de mensen op een morgen om 5 uur bij het naar huis gaan aan een 75-jarige vroegen waarom hij de fiets niet bij had, want hij woonde een half uur ver, antwoordde hij lachend: "Wat wilt ge? Ik kon gisteravond om zes uur de fiets **toch** niet meenemen om het beeld te gaan afhalen!" En hij was niet de enige! In die nachten vonden we mensen met allerlei noden, lichamelijke en geestelijke, mensen die de wanhoop nabij waren, zondaars, die een nieuw leven wilden beginnen, maar ook vurige idealisten, een schone jeugd, ja een volk van geloof met een gezonde, fris-christelijke ziel! Hoe dikwijls hebben we het niet horen herhalen: Wat een prachtig volk!

Het is onbegonnen werk al de belevenissen neer te schrijven, uitdrukking te geven aan de ontroering, die soms een ganse massa overweldigde. Het is alles zo ongelooflijk voor hen die het niet persoonlijk meemaakten. Die overdag kwamen kijken zagen alleen de ontelbare kunstig verzorgde Mariakapelletjes voor alle huizen zonder uitzondering, misschien ook die schoolkinderen met hun stralende gezichten en de meisjes met de witblauwe linten door hun haren ... misschien ook de karavaan van kinderwagens in den namiddag, als de moeders hun kleinsten brachten voor den kinderzegen. Wie 's avonds kwam kijken was getuige van een wereld, wemelend als een bijenkorf, allen op de been voor de grote preek en de kaarsenprocessie. De huizen werden gesloten. Alleen waar de moeder niet kon wegens de kleinste kinderen, ging ze voor het raam van de slaapkamer de avonds beantwoorden die uit de verte tot haar kwamen uit de luidsprekers. De zieken en de alleroudsten, die niet meer konden gaan, zaten in grote stoelen naast den weg ... de handen gevouwen tot gebed.

Maar wie doorgedrongen is tot de ziel van dezen tocht, wie de duizenden gebedsintenties gelezen heeft, het onhandig geschreven briefje van de moeder, het getypte blad van den dokter, het sierlijk

geschreven verlangen van het jonge meisje, den nood van een jongen, gekribbeld op den afgescheurden rand van een gazet, de vragen om reinheid, om roeping, om vrede, om uitkomst, om bekering, om genezing, om meer geloof, om meer gebedsijver, om heiligheid, wie de rozenkransbriefjes geteld heeft van de biddende gezinnen, wie de vele biechten en communies gezien heeft, kan iets vermoeden van de wonderbare krachten die God door Maria's handen laat uitstromen over het Limburgse volk.

Het was de Maagd der Armen, en we kunnen slechts "Dank U!" zeggen!

Met deze tekst bracht de jonge Montfortaan Phil Bosmans in de herfst van 1953 verslag uit over de *genadetocht* van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux door de dekenaten Herk-de-Stad, Bree, Peer en Bilzen van april tot september 1953. Hij publiceerde dit artikel in *Middelares en Koningin*, het tijdschrift dat wordt uitgegeven door de paters Montfortanen¹. Phil Bosmans, die later grote bekendheid zou verwerven als de bezieler van *Bond Zonder Naam* en als de tot op heden best verkochte Nederlandstalige auteur, was op 1 juli 1953 31 jaar geworden. Vier jaar eerder was hij priester gewijd. Samen met vijf confraters begeleidde hij de zogenaamde genadetocht van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux door het Nederlandstalige deel van het bisdom Luik.

De genadetocht was een initiatief van bisschop Jozef Kerkhofs van Luik², die daarvoor inspiratie had opgedaan bij zijn collega bisschop Lemmens van het bisdom Roermond³. Daar was in 1950 een *pelgrimstocht* met een beeld van de in Maastricht vereerde Onze-Lieve-Vrouw *Sterre der Zee* van start gegaan, die in de periode 1950-1955 alle parochies van het bisdom zou aandoen⁴. Bisschop Kerkhofs

1 *Middelares en Koningin*, 1953.

2 Louis Joseph Kerkhofs was geboren in 1878 in het Limburgse Val-Meer. Van 1927 tot 1961 was hij bisschop van Luik.

3 Guillaume Lemmens was in 1884 in Schimmen geboren. Hij was van 1932 tot 1957 bisschop van Roermond.

4 In de naoorlogse jaren werden er meer grootschalige tochten met beelden van Onze-Lieve-Vrouw georganiseerd. Vanaf 1946 werd met een beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima doorheen Europa gereisd. Gedurende een jarenlange tocht bezocht het beeld 53 landen in Europa en in Noord-Afrika. In 1950 dook het zelfs in Moskou op. Een tweede beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima maakte in die periode een toer door Noord-Amerika en Australië.

koesterde persoonlijk een sterke devotie voor Onze-Lieve-Vrouw. Zijn devotie werd nog groter na de verschijningen in zijn bisdom, in Banneux in 1933. In 1942 had hij officieel toelating gegeven om Onze-Lieve-Vrouw van Banneux te vereren en in 1949 erkende hij het *bovennatuurlijke karakter* van de verschijningen. Het lag voor de hand dat hij opteerde voor de toen ook in Limburg al populaire voorstelling van Maria als Maagd der Armen toen beslist moest worden rond welk beeld de genadetocht georganiseerd zou worden.

Limburg was in de jaren '50 een door en door katholieke provincie. Landbouwers, arbeiders, bedienden en werkgevers waren er verenigd in sociale organisaties uit kerkelijke hoek. De provincie telde in het begin van de jaren '50 veel priesters en religieuzen, en roepingen waren er talrijk. Op enkele uitzonderingen na waren alle scholen er katholieke scholen, de arbeiders waren in grote getale lid van de Christelijke vakbond en ruim 75 % van de kiezers stemde voor de christendemocraten. En toch: het geboortecijfer daalde, het misverzuim nam toe, niet-verplichte kerkelijke diensten en evenementen zoals het lof, aanbiddingen en initiatieven voor persoonlijke geestelijke vorming werden minder goed bijgewoond, het vertrouwen van de parochianen in hun pastoor was minder uitgesproken dan voor de oorlog het geval was en de integratie van het toenemend aantal immigranten in de katholieke organisaties verliep minder vlot dan gewenst.

De leiders van de Kerk in Limburg vroegen zich af hoe de te verwachten transformatie van het traditionele Limburgseatholicisme naar een dynamischer maatschappij en een persoonlijker geloof zou verlopen⁵. De organisatie van de genadetocht kan beschouwd worden als een antwoord op de uitdagingen waar de Kerk in Limburg zich na de Tweede Wereldoorlog mee geconfronteerd zag.

Uiteindelijk zou de genadetocht vijf jaren duren. Van 1951 tot 1955 bezocht het team van de genadetocht iedere parochie in Limburg en in het dekenaat Landen met het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux. Jaarlijks werden in die periode in de lente en de zomer de parochies van een drietal dekenaten bezocht. Persartikels uit die tijd, foto's en de verhalen van mensen die het meegemaakt hebben, getuigen van een nooit geziene opwinding die Limburg in zijn greep

5 J. Kerkhofs, *Godsdienstpraktijk en sociaal milieu. Proeve van godsdienstsociologische studie der provincie Limburg*, Brussel, 1954.

kreeg. De organisatoren wisten de juiste snaar te raken en dorp na dorp ging aan de slag om Onze-Lieve-Vrouw een nog triomfantelijker welkom te bieden dan in de naburige parochies. De begeestering was uniek. Ook tijdgenoten konden het onverwachte succes niet verklaren. In 1953, toen de tocht in de gemeente Meeuwen was, schreef de verslaggever van *Het Belang van Limburg*: *Wekenlang werkt men reeds aan de versiering. Het belooft dan ook een ware triomf te worden voor de Maagd der Armen. De tocht van het genadebeeld is iets mysterieus, dat een buitenstaander moeilijk kan begrijpen. Vanwaar die geestdrift en stroming onder het volk, die heel de streek in beweging brengt ?*

Arm en rijk, klein en groot, vurigen en lauwen, ja zelfs de meest onverschilligen op christelijk gebied wedijveren in die dagen om de Hemelmoeder hun liefde te betuigen. Er heerst een stemming als te Lourdes. De mensen trekken urenlang mee in kaarskensprocessie, bidden en zingen als nooit tevoren. De biechtstoelen worden bezocht als met Pasen en vele verdwaalden vinden weer de weg naar de communiebank. Het meest merkwaardige is de nachtaanbidding. Tot middernacht zijn de kerken bijna overal stampvol, en zelfs in de hardste uren van de nacht telt men op verschillende plaatsen honderden aanwezigen, hier en daar zelfs een vijfde van de bevolking⁶.

Bij de Vlaamse Montfortanen vond bisschop Kerkhofs de jonge, energieke en goed opgeleide medewerkers die hij nodig had om de genadetocht te organiseren. Het hele idee achter de tocht, het volk via Maria dichter bij God brengen, sloot naadloos aan bij het devies van de Montfortanen: *Naar Jezus door Maria*. De Montfortanen stelden een team samen dat geleid werd door pater Frans Vossen, en dat voorts bestond uit Phil Bosmans, Jan Frans, Albert Franssen, Cees Klijs en Jozef Smeets.

Op maandag 30 april 1951 werd het startsein voor de genadetocht gegeven. Die avond wijdde de bisschop in de kapel van de *hospitaliteit*⁷ in Banneux een beeld van de Maagd der Armen. De volgende middag werd het beeld door twee groepen mijnwerkers in werkkledij, een groep van Italiaanse nationaliteit en een groep uit Sint-Truiden, naar de kathedraal in Luik gebracht. In de kathedraal wijdde de bisschop zijn

⁶ *Het Belang van Limburg*, 13 juni 1953.

⁷ De *hospitaliteit* is een gebouwencomplex op het terrein van het heiligdom in Banneux waarin voorzieningen geboden worden voor de opvang van hulpbehoevende of zieke pelgrims en hun verzorgers.

bisdom toe aan de Maagd der Armen, waarna de mijnwerkers het beeld onder grote belangstelling naar de Maasoever droegen. Daar wachtte ter hoogte van de gebouwen van het bisdom een versierd binnenschip om het beeld en zijn begeleiders over de Maas en het Albertkanaal naar Limburg te varen. Na de bisschop, de vicaris-generaal, verschillende kanunniken van het kathedraalkapittel en andere geestelijken namen ook de leden van Luikse en Limburgse jeugdverenigingen plaats op de boot. Samen met drie andere boten begon de *ereboot* haar tocht naar Limburg. De aanwezigheid van de bisschop en van zijn voornaamste medewerkers maakte duidelijk hoeveel belang hij stelde in dit initiatief. Tegelijkertijd was er vanaf de eerste dag oog voor een prominente aanwezigheid van katholieke arbeiders en jeugd.

Limburgse mijnwerkers begeleiden het beeld door de straten van Luik.

Na een drie uren durende vaart bereikte de kleine vloot de gemeente Kanne, op de grens van Luik en Limburg. Onderweg werd de stoet vanop de oevers en vanop de bruggen toegejuicht. Geluidsinstallaties maakten het mogelijk dat het publiek langs het kanaal de gebeden op de boten kon volgen en meebidden. In Kanne wachtten de gouverneur van Limburg, de pastoor, de burgemeester en het gemeentebestuur, samen met honderden mensen van Kanne en omgeving, het gezelschap op en heetten de bisschop en de Maagd der Armen welkom. Vier mannen van Kanne namen het beeld over van de

mijnwerkers en droegen het, begeleid door talrijke gelovigen, naar de parochiekerk. Daar preekten de pastoor en pater Vossen voordat de bisschop zelf het lof zong⁸. Na het lof begon de nachtelijke aanbidding van het Sacrament. Daarmee ging het eerste seizoen van de genadetocht definitief van start.

Gouverneur Roppe op de ereplaats in de kerk van Kanne.

In de periode van 1 mei tot 3 juni 1951 deed de genadetocht de parochies van de dekenaten Vlijtingen, Mechelen-aan-de-Maas en Genk aan. In 1952 werden de parochies van de dekenaten Beringen, Hamont en Maaseik bezocht. In 1953 waren Herk-de-Stad, Bree, Peer en Bilzen aan de beurt. In 1954 mochten de inwoners van de dekenaten Borgloon, Landen en Tongeren zich in het bezoek van de Maagd der Armen verheugen en in 1955 werd afgesloten met Sint-Truiden, Gingelom en Hasselt.

In ons volgend 'Poortje' het vervolg, maar meer toegespitst op de dorpen van Groot Kortessem.

Rombout Nijssen

8 Het lof is een gebedsdienst waarin God in het Heilig Sacrament aanbeden wordt. In de jaren '50 was het in Limburg gebruikelijk 's zondags om drie uur in de parochiekerk het lof te zingen.